

عهقیدهی ئیمام و موجتههید شیخو لئیسلام

تقی الدینی کوری دهقیقی عیدی

شافیعی نهشعهری

(و ۲۰۲ ک)

لیکۆلهر

نزار علی جه مهادی

وهرگیړانی

باوکی غهزالی مه لا رهزوان

نوڤگه رهوهی سهدهی جهوتهم ئیبن و دهقیقی عید

ناوی ئەبو لفهتخ محمدی کوری عهلی کوری وههیی کوری موطیعی قوشهیری شافیعی ئەشعهری میسریه، ناسراوه به ئیبن و دهقیقی عید، له دایکبوی ۲۵ شهعبانی سالی ۶۲۵ کۆچیه. زاتیکی خواناس و زاهیدو دونیا نهویست و دهریایهك بووه له زانستهکان، سهروکایهتی زانست لهسهردهمی ئەو بو لای ئەو کۆتابی پئی هات، وه له سهردهمی ئەودا ناوی ههموو شوینیکی گرتبووه و له ههموو شوینیکهوه بارگهکان ئەپپچرانهوه بو لای ئەو بو وهرگرتنی زانست و وهرع و تهقواو ئەدهب ههه له بهر ئەمهش ناویان لێناوه به (تقی الدین)، بووه قازی له میسرو مهشیهخیهتی دارولحهدیسی کامیلیه و فازیلیه و غهیری ئەمانهش، وه ئەوانهیشی که ئەبوونه مهشیهخیهتی داو لحهدیس ئەبوایه ئەشعهری بن ئەگینا قهبول نهده کران، شیخ ئیبن و دهقیقی عید زۆر کهسیکی به یقارو کهم دوو و سودمه ندو پر زانست بوو، چهندهها گهشتیشی کردوو بو وهرگرتنی زانست و فهرمووده، وه چهندن دناوی به سوودیشی ههیه لهوانه: (إحكام الأحكام شرح عمدة الأحكام، وه (الإمام في أحاديث الأحكام)، وه (الإقتراح في إختصار علوم ابن الصلاح)، وه دیوان و وتارانیکی بهناوبانگی ههیه، وه له گهڵ شیعریشدا. له سالی (۷۰۲) کۆچی وهفاتی کردوو^۱.

^۱ «دول الإسلام» للذهبي (۲/ ۲۰۷)، «البدایة والنهاية» لابن کثیر (۴/ ۲۷)، «الديباج المذهب» لابن فرحون (۴/ ۳۲۴)، «طبقات الشافعية» لابن قاضي شهبة (۲/ ۲۲۹)، «طبقات

الشافعية» للإسنوي (٢ / ١٠٢)، «مرآة الجنان» لليافعي (٤ / ٢٤٦)، «طبقات الحفاظ»
للسيوطي (٥١٦)، «البدر الطالع» للشوكاني (٢ / ٢٢٩)، «فوات الوفيات» للكتبي (٣ /
٤٤٢)، «شذرات الذهب» لابن العماد (٦ / ٥)، «الفتح المبين» للمراغي (٢ / ١٠٦)،
«الرسالة المستطرفة» للكتاني (١٨٠)، «الفكر السامي» للحجوي (٢ / ٤ / ٢٣٥). باوكى

غزالى

بسم الله الرحمن الرحيم

سو پاس بۆ الله که خودای جیهانه، صهلات و سهلام له سه ر پیغه مبه ره که ی محمد گه وره ی رۆ له کانی ئاده م.

بروامان وایه که وای خوی گه وره مه وجودو، زیندوو، سه ره تاو کۆتایی نیه بۆ وجودی، هه موو شتیك جگه له و نه بی هه ر له فریشته و ده وران و خولگه و نه فس و مرۆڤ و جنۆ که نه وه وجوده که ی به هۆی دروستکردنی خوی گه وره یه.

وجودی واجب شایسته ی هیچ شتیك نیه جگه له و نه بی (واته: جگه له خوی گه وره نه وه ی له م جیهانه دا بوونی هه یه هه مووی وجودیان مومکینه و واجب نیه، خوی گه وره وجودی پیویست نه کات که وای هه ر هه بی به نه زه لی و نه به دی)^۲.

وه ئاسمانه کان و زه وی درستکرا و داهیتراون له دوای نه بوونه وه، دوای نه وه ی که له پیشدا وجودیان نه بووه، نه وه ی بروای وای که نه وان هه ر هه بوونه نه وه کافر بووه.

وه بروامان وایه که وای خوی گه وره زانایه به هه موو زانراوه کان، زانسته که شی ده وره ی هه موو کوللی و جوزئیاته کانی داوه، بیسه ره و په ی به بیستراوه کان نه بات، بینه ره و په ی به بینراوه کان نه بات، له زانسته که ی

---

^۲ نه وه ی نیو که وانه که روونکردنه وه ی وه رگیته .

یه کسانه ئه وهی که روونترینی دیاره کانه وه ئه وهیشی که شاراوهرترینی شاراوهر کانه، هیچ شتیك له زانسته کهی ون نابی ئه گهرچی میسقاله زهرپه کیش بی چ له زهوی چ له ئاسمان.

وه ئه وه دهسه لاتدارو تواناداره به سه ر گشت مومکیناته کان (واته: ئه شیه کان که ئه کرا بوونیان هه بی یان نه بی)، هیچ ریگرئیک ری له توانستی ناگری، وه هیچ پالنه ری کیش پال به ویستی ئه و نانی، توانستی به سه ر شته کاندایه بی تیگه ل بوونه، وه دروستکردنیشیانی به بی چاره سه ریه، زاتیگه زال و دهسه لاتداره به سه ر گشت شتیکا.

وه خاوه ن ویست و ئیراده یه وه هندی له دروسته کان تایبه ت ئه کات جیا له هه ندیکه تر به گویره ی ویستی خو ی، وه سیفاتی هه ندیکیشیان له هه ندیکه تریان جیاواز ئه کات به گویره ی سووده که ی، وه په یدا بوونی جیهانیش به ویست و توانستی ئه و بووه: ﴿إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾ یس: ۸۲. واته: بیگومان ئه مرو فه رمانی خودا هه ر کاتی ئیراده ی شتیك بکات ئه وه پی ئه لی به ئه ویش ئه بی.

وه ئه وه قسه که رو فه رمانکه رو قه ده غه که ره، قورئانی پیروزی دابه زاندوو ه ته سه ر پیغه مبه ره که ی محمد صلی الله علیه وسلم، که هیدایه ته بو خه لکی و ئایه تی زور رووناکن و هو ی شاره زایی و جیا کردنه وه ی حه قن له ناحه ق.

هیچ شتیك له دروستکراوان لهو ناچی، وه سیفاته کانیشی به سیفاتی بوونه وهران ناچی، به ههمان شیوه زاتیسی به شتیك له زاته کان ناچی. وه نه زاتی نه سیفاتی تیكهل به هیچ شتیك نابی.

وه ههموو سیفه تیك كه نابی ئیللا بو دروستکراوان نه بی ئه وه مه حاله بو خوای گه وروه پاك و بیگه رده، له بهر وجوده ههر هه بووییه كهی.

پاك و پیروزه له خه یالاتی وه ههمه کان، گه وروه به رزه له ده وره دانی تیگه یشتنه کان، موته كه بییره له كه م و كوری جهسته کان ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ الشوری: ۱۱. واته: هیچ شتیك وه كوو خودا نیه، له گهل ئه وهش بیسه رو بینه ره.

وه صفكراوه به ههموو كه مالیك، به رییه له ههموو كه م و كوریه ك، كانگای كو تایی پیداو یستییه كانه، ههموو كارو باره کان بو لای ئه گه ریته وه.

تاك و ته نه یایه به خوایه تی خوئی و شهريك و دژو هاوهل و رۆله ی نیه: ﴿إِنَّ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنِ عَبْدًا﴾ مریم: ۹۳. واته: كهس له ئاسمان و زه ویدا نیه به به نده یی نه یه ته به رده سقی خوای میهره بان.

بروامان به قه دهر هه یه ههمووی، چ خیره كهی چ شه ره كهی، ههموو جو له ریک له زات و سیفات و وه ستان ئه وه ئه دریته وه پال توانست و

ئیراده که یه وه: ﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا

حَكِيمًا ﴿٣٠﴾ الإنسان: ۳۰. واته: هیچ ویستیکتان نیه مه گهر ئیلا خوی

گه وره ویستی له سه ر بی، چونکه ویستی ئیوه شوین ویستی خوی گه وره
ئه که وی، بیگومان خوی گه وره زانو دانایه که کی شایه نی هیدایه ته و کی
شایه نی نیه.

توانسته مه زنه که ی حاکمه به سه ر هه موو قه ده ردا، وه ویسته که شی به رزو
زاله بو تیکرای ویسته کان، ئه وه ی به نده ئیراده ی بو ئەکات له دل و
ده ونیدا گهر ویستی له سه ر نه بی نابی، وه ویست و ئیراده ی دروستکراوانی
منع ئەکات له وه ی که روو بدات ئەگهر بیه وی، وه واش ئەکات که
روو بدات له نه فسی ئه و که سه ی که ویستی له سه ره به بی هیچ هۆکارو
سه به بیلک، وه منعی هۆکاره کان ئەکات له هۆکاره کان، وه هۆکاره کانیش
ئه بری له هۆکاره کانین، ﴿قُلْنَا يَنْتَازُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَيَّ إِنِّي هِيمَ

الأنبياء: ۶۹. واته: به ئاگرمان گوت سارد به ره وه و سه لامه تیشه له سه ر

إبراهيم سه لامی خوی له سه ر بی.

وه خوی گه وره دروسته بینری، وه ئه مهش له دوارپوژ روو ئەدات
هه روه کوو پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه وسلم هه والی له باره وه داوه به و
مانایه ی که ویستوو یه تی و به و رووه وهش که مه به ستی بووه له گهل به
پاکراگرتنی خوا له وه ی که وا دروست نیه بو خوی گه وره.

وه به ههمان شیوه له باره‌ی ئه‌وه له‌فزه کیشه له‌سه‌ره‌کانیش ئه‌وانه‌ی که
 هاتوو له‌کیتاب و سوننه‌ت ئه‌لین: خوای گه‌وره پاک و بیگه‌رده له‌وه‌ی که
 شایه‌نی شکوو گه‌وره‌یی ئه‌وه نیه، بروامان پیمان هه‌یه و حه‌قه‌و راسته به‌و
 شیوازه‌ی که خوا ئیراده‌ی به‌ده‌سته‌پنانه‌ی کردوو له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی صلی
 الله علیه وسلم، هه‌ر که‌سی شتیکی لی ته‌ئویل کات ئه‌گه‌ر ته‌ئویله‌که‌ی
 نزیک بوو له‌وه‌ی که زمانی عه‌ره‌بی داخوای ده‌کات، وه له
 موخاته‌به‌کانیشیان تیش ئه‌گه‌یشتن ئه‌وه ئینکاری لی ناکه‌ین و به‌بیده‌چی
 دانانین، وه ئه‌گه‌ر ته‌ئویله‌که‌ی دوور بوو ئه‌وکاته له‌وه‌رگرتنی وه‌ستاوین و
 دوورمان خستوو ته‌وه، وه گه‌راوینه‌ته‌وه بو ئه‌وه قاعیده‌یه که ئیمان هینانه به
 ماناکه‌ی و به‌راسته‌زانینیشی به‌و شیوازه‌ی که ویستوو یه‌تی له‌گه‌ل به‌پاکرا
 گرتن (واته: ئه‌گه‌رینه‌وه بو و ته‌ی سه‌ره‌تای که سیفاتی خودا به‌سیفاتی
 بوونه‌وه‌ران پیکناچوویندیری، ئه‌گه‌ر ته‌ئویله‌که‌ی نزیک بوو ئه‌وه ته‌ئویل ئه‌کری،
 ئه‌گه‌ریش دوور بوو ئه‌وه ته‌ئویله‌که‌ی ناکه‌ن و ته‌فویز ئه‌کری و بروامان پی
 هه‌یه به‌و مانایه‌ی که خواو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی مه‌به‌ستیانه نه‌ک به‌زاهیره‌که‌ی
 ته‌فسیر بکریت و مانا بکریت چونکه له‌وکاته ئه‌بیته پیکچواندنی خوا به
 بوونه‌وه‌ران هه‌ر بویه‌ش یان ته‌فویزه به‌بی ته‌فسیرو مانای حه‌قیقی زاهیری
 وشه‌کان یانیش ته‌ئویله ئه‌مه‌ش ریگای سه‌له‌ف و خه‌له‌فه)^۳.

وه ماده‌م ماناکه‌ی له‌سیفاتی ئه‌لفازی زاهیرو رووکه‌شی مه‌فهوم بی له
 گوفتار پی کردنی عه‌ره‌ب ئه‌وه ئه‌یلین به‌بی وه‌ستان، هه‌روه‌کوو و ته‌ی خوای

^۳ بارکی غه‌زالی

گهوره: ﴿يَحْسَرَتُنِي عَلَىٰ مَا فَرَطْتُ فِي جَنبِ اللَّهِ﴾^٤ الزمر: ٥٦. واته:

ئهی داخی گرانم بۆ ئه و که مته رخمیهی که له ناست فرمانی خوادا کردم.

ئهمه ههله گهینه سه ر حهقی خوای گهوره و ئه وهی که پپویست بکات

بۆی، یاخود نزیك بئ له و مانایه و ناوهستین تیایدا.

به ههمان شیوه و تهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم: (قلب

المؤمن بين إصبعين من أصابع الرحمن) ههلی ئه گهینه سه ر ویست و ئیراده کانی

دل و بیرو باوه ره کانی که ته سه ر پروف لی کراون به توانستی خوای گهوره، وه

ئه وهیشی که ئه که ویته وه دلله کانه وه، ئیتر به م شیوازهیه گشت ئه و فرمانه

زاهیرانه که ماناکه ی مهفهوومه لای بیسه ر له وانهی که له که لامی عه ره ب

تیته گهن^٥.

---

^٤ جنب الله، واته: ته نیشتی خوا، ئایه خوا ته نیشتی ههیه؟ بیگومان نه خیر ئه ی بۆ به کاری هیناوه؟ وه لام چونکه ئه وه به لاغهی زمانی عه ره بیه و عه ره ب به کاریان هیناوه، وه هه میش له فزیکی هاوبه شه له زمانی عه ره بی. بزیه لیته ته فسیری کرا به فرمانی خوا. باوکی غه زالی.

^٥ واته: له فه رموده که په نجه هاتوه واته: دلی ئینسان له نیوان په نجه کانی خوای گهوره دایه، جا زاهیری وشه که په نجه یه له که لامی عه ره بیش به مانای له ژیر ته سه ر پروفی ئه و که سه دایه، ئیتر گشت ئه و وشانه ش به پیی که لامی عه ره ب مانا ئه کریت نه ک بگوتری خودا په نجه ی هه یه و بشوبه ئندری به مه خلوقات چونکه من په نجه م هه یه، توش په نجه ت هه یه، حه یواناتیش په نجه یان هه یه، جا لای موجه سسیمه کان خودا ده ست و په نجه و قاچ و دابه زین و چوون و هاتن و به رزبونه وه و دابه زین و چاوی هه یه و پهل و ئه ندامن و پیکه ئنراون و جه سته ن، ئه مه ش به یه کده نگی زاناکان ئه وه ی ئه مانه بلئ ئه وه کوفره و پیی کافر ئه بی، چونکه خودای شوبه اندوه

وه بروامان به هموو فریشته‌کان و کتیبه‌کان و پدیامبه‌ران هه‌یه به
ئیمانیکى گشتى، جا ههر كه‌سێك خودى خوێ ئیسپات بوو وه‌كوو
(جوبریل) و (میکائیل) و (إسرافیل) و فریشته‌ی گیان کیشان ئه‌وه واجبه
ئیمان پیدانه‌وه وه‌كوو خود، وه‌ ئه‌وه‌یشی كه‌ ناوه‌كه‌ی نه‌زانراو بوو ئه‌وه
ئیمانمان پیی هه‌یه به‌ گشتی، به‌ هه‌مان شیوه‌ کتیبه‌ دابه‌زینراوه‌ کانیش.

وه‌ ئه‌و پدیامبه‌ره‌ ره‌وانه‌کراوانه‌ش ئه‌وانه‌ی كه‌ ناویان ئه‌زانین ئه‌وه‌ واجبه
ئیمان هه‌بی پیدانه‌وه به‌ خودى خوێ، وه‌ ئه‌وه‌یشی نه‌مان ئه‌زانى كه‌ ناوی چیه
ئه‌وه‌ ئیمانمان پیی هه‌یه به‌ گشتی، جا ئه‌وه‌ی كه‌ سه‌لماوه‌ به‌ ده‌ق و ته‌واتوری
یه‌ك به‌دواى یه‌ك كه‌سى كوفری پى بکات ئه‌وه‌ کافر ئه‌بی.

به‌ مه‌خلوق، وه‌ لای فیرقه‌ی هه‌شویه‌ گومراپوه‌کانیش ئه‌وانیش وه‌كوو موجه‌سسیمه‌ ئه‌لین
هه‌مان شت به‌س ئه‌وان یاریه‌کی تریان زیاد کردوه‌ كه‌ ده‌لین ئه‌وانه‌ له‌ خوا بوه‌شینه‌وه، واته‌:
لای ئه‌وان به‌ راسته‌وخۆ نالین پهل و ئه‌ندام و جه‌سته‌ی هه‌یه به‌لکورو ئه‌لین هه‌یه‌تى به‌س
له‌خۆی بوه‌شیتته‌وه، ئه‌مه‌ش هه‌مان جه‌سته‌دانانه‌ چونکه‌ وه‌ك گوتمان من ده‌ست و قاچم هه‌یه
له‌خۆم ده‌وه‌شیتته‌وه، تۆو گشت مه‌خلوقاته‌کانیی تریش هه‌یانه‌ له‌ خۆیان ده‌وه‌شیتته‌وه، لی‌رده‌دا
ئیسپاتی ده‌ست و قاچ و پیی و ئه‌و شتانه‌ی كه‌ باسمان لی‌وه‌ کرد هه‌مووی ئه‌ده‌نه‌ پال خوا
به‌س له‌خۆی بوه‌شیتته‌وه وه‌كوو ئه‌وه‌ وایه: ده‌ست و قاچی حه‌قیقیت هه‌یه به‌س له‌ خۆت
بوه‌شیتته‌وه، خوداش هه‌یه‌تى به‌س له‌ خۆی بوه‌شیتته‌وه، ئه‌وه‌ش به‌لای ئه‌هلی سونه‌وه‌وه
جه‌ماعه‌وه‌ گومراپیه‌وه‌ ته‌کانی ئه‌وانیان پى كوفره‌ ئه‌ما ته‌کفیریان ناکه‌ن، وه‌ ئه‌وه‌ی ئین و
ده‌قیقی عیدیش باسی لی‌وه‌ کرد ئه‌وه‌ مه‌زه‌به‌ی ئه‌هلی سونه‌وه‌ جه‌ماعه‌یه‌ له‌ سه‌له‌ف و
خه‌له‌ف له‌ شه‌اعیره‌کان و ماتۆریديه‌کان، بۆیه‌ ناگاداری خالی جه‌وه‌ه‌ری ئه‌و کیشه‌یه‌ بن!!!
باوکی غه‌زالی

وه باوه‌پيشمان به‌وهش هه‌به که خوی گه‌وره پيغه‌مبه‌ر محمدی صلی الله علیه وسلم به‌حق ناردووه بۆ تیکرای خه‌لکی، وه پشتگیری کردووه به موعجیزه دره‌خشانه‌کانی که یه‌کی له‌وانه قورئانی پیروزه، نه‌و قورئانه‌ی ﴿لَا يَأْتِيهِ الْبَطْلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ﴾^ط تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ

﴿٤٢﴾ فصلت: ٤٢. واته: کتیبیکه شتی پروپوچی نه له پیشیه‌وهو نه له دوايه‌وه تیا نیه، واته: نه له باسی رابووردووی وه نه له باسی داهاتووی شتی ناراست و نادورستی تیا نیه، له لایهن خوايه‌که‌وه هاتۆته خواره‌وه که خاوه‌ن حیکمهت و ستایشکراوه.

(له دهره‌نجام) بی ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر گشتیانه زال بوو (که بتوانن به‌رامبه‌ر نه‌م قورئانه موعجیزه له عاده‌تبه‌ره بووه‌ستن)^٦، وه نه‌وه‌یشی به‌ده‌م بانگه‌وازی نه‌و قورئانه‌وه دی نه‌وه وته‌ی چاکی خوی گه‌وره بۆی پیشکه‌وتووه.

پاشان له‌گه‌ل نه‌وه‌ش پشتگیری کردووه به‌چهنده‌ها ئایهت و نیشانه که له‌سه‌ر ده‌ستی پیروزیان دهرکه‌وتووه: وه‌کوو هه‌والدانی شته غه‌یبیه‌کان، وه زۆربوونی خواردن و ئاو، ملکه‌چ بوونی دار، ناله‌و نه‌ینی قه‌دی دار خورما، له‌تبوونی مانگ، وه غه‌یری نه‌مانه‌ش له‌و فه‌رمووده سه‌حیحانه‌ی که نه‌هلی

^٦ باوکی غه‌زالی

عدالت نه‌قلیان کردووہ ئه‌و که‌سانه‌ی که‌وا سه‌لمیتراوه بیروباوه‌ره‌که‌بیان
راست و دروسته‌و دینداریه‌که‌شیان وای لیّ کردبن که‌ درۆ به‌ حه‌رام بزائن.

وی‌رای ئه‌وه‌ش پی‌عه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم له‌گه‌ل ئه‌و زوه‌ده‌ی
که‌ هه‌بیوو له‌ دونیادا، وه‌ له‌و ویسته‌ی که‌ هه‌بیوو به‌ دوارۆژو ئه‌وه‌ی که‌
لای خوایه‌ جل جلاله‌، وه‌ پشت به‌ستنی به‌خودای له‌ هه‌موو کاروباره‌کاندا،
وه‌ گرتنه‌به‌ری هۆکاره‌کانیش له‌ بیروباوه‌ریدا، وه‌ پشت به‌ستن به‌ خوی
هه‌موو خواکان، وه‌ زۆری زیکرو په‌رستش و بیره‌ینانه‌وه‌و لالانه‌وه‌کانی که‌
پی‌یه‌کانی درزو قلیشی بردوو به‌ هۆی زۆر وه‌ستانه‌کانی (له‌ ناو نوێژدا)، وه‌
غه‌یری ئه‌م ئه‌حواله‌ شه‌ریفانه‌شی که‌ هه‌ژمار نا‌کری‌ن و پی‌ویستی به‌
موه‌فقه‌قی‌کیش نیه‌ له‌ غه‌یری خۆی تا پشتگیری بکات به‌ به‌لگه‌و غه‌یری
ئه‌ویش له‌گه‌لیدا.

وه‌ باوه‌رمان وایه‌ هه‌موو ئه‌وه‌ی که‌ له‌ لایه‌ن خواوه‌ هاتوو ئه‌وه‌ حه‌ق و
راسته‌ هه‌ر له‌ درز بوونی ئاسمان و لی‌لبوونی ئه‌ستیره‌کان و پی‌چرانه‌وه‌ی
خۆرو لاچوونی شیوه‌ی ئه‌و جیهانه‌و گواسته‌وه‌ی خه‌لکی بو‌خانه‌ی دوارۆژ
﴿يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ ﴿٦﴾ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ
ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ﴿٧﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿٨﴾﴾ الزلزله: ٦ - ٨.

تاوه‌کوو کرده‌وه‌کانی خۆیان به‌ چاوی خۆیان ببینن، جا هه‌ر که‌سیّ به‌
گرانایی زه‌رپه‌یه‌ک چاکه‌ی کردبیّ پاداشته‌که‌ی ئه‌بینیّ، وه‌ هه‌ر که‌سیّکیش به‌
گرانایی زه‌رپه‌یه‌ک خراپه‌ی کردبیّ ئه‌وه‌ سزاکه‌ی ئه‌بینیّ. وه‌ وه‌ستانیشیان بو

حساب و کیشانی کرده‌وه کانیان، وه پهرینه‌وه‌یان به‌سهر پردی سیرات و مانه‌وهو جیگیربوونیان له خانه‌ی خوشگوزهرانی که بریتیه له به‌ههشت، یاخود له خانه‌ی سزا که بریتیه له ناگر، هه‌موو ئەمانه‌ش گه‌راوته‌وه بو کاروباریکی به‌ره‌هست و هه‌ستپیکراو له به‌ههشت و ناگردا له خوشگوزهرانی و سزادا.

هه‌موو ئەوه‌ی که هاتوو له قورئانی پیروزدا، وه ئەوه‌یشی که به سه‌حیحی ریوایه‌تکراوه له پیغه‌مبهری خواوه صلی الله علیه وسلم ئەوه ئیمان پی هه‌یه بهو رووکه‌شیه‌ی که هاتوو ئە‌گه‌ر هاتوو رووکه‌شیه‌که‌ی جائیزو دروست بی له عه‌قلدا.

وه برواشمان به سزای گۆرو خوشیه‌کانی هه‌یه، وه پرساره‌کانی هه‌ر دوو فریشته‌که له باره‌ی ئیمان‌هوه، وه برواشمان به‌صوور (که‌ره‌ناش) هه‌یه که فووی پیا ده‌کریت بو گیرانه‌وه‌ی رووحه‌کان بو نیو جه‌سته‌کانیان، وه به هه‌موو ئەو نیشانانه‌ی قیامه‌ت به شیوه‌ی خوئی و حه‌قیقه‌تی خوئی ئەوانه‌ی که سه‌حیحن، وه کوو دابه‌زینی عیسای کورپی مه‌ریه‌م سه‌لاتی خوای له‌سهر بی، وه کوشتی ده‌ججالیش له لایه‌ن ئەوه‌وه، وه ده‌رچوونی یه‌ئجوج و مه‌ئجوج، وه ده‌رچوونی ئەو دابه‌ش له‌زه‌وی.

وه هه‌موو هاوه‌لانی پیغه‌مبهری خواشمان خوش ئەوی و جوین به هه‌یج یه‌کیک له‌وان ناده‌ین، وه واش ناکه‌ین رقمان لیان ببه‌ته‌وهو رقه‌که‌شمان بشارینه‌وه (واته: نیفاقی بکه‌ین به‌دل رقمان لیان ببه‌ته‌وه)، وه کهم و

کورپه کیش که هی ئەوان نەبی، وە ئەیشیزانین که پیشینەو چاکەو گەورەبیان و سەرخەستیان هەبوو بو دینی خوی گەورە، وە ئیسلا میشیان نامادە و ریکنخست هەتا رۆژی دواپی، هیچ زمانیک نیه که شایەتوومان ئەهیئ له دواپی ئەوانەو، وە هیچ ویزدانیکیش نیه که سیفەتیک له سیفەتەکانی ئیمانی له خۆدا گرد کردبیتەو ئەو ئیللا تیکرای ئەو شتانه له چاکەکانی ئەوانە، لەبەر دامەزراندنی ئەو کۆلەگەیه بۆیان، وە لەبەر ئەوێش (من سن سنة حسنة فله أجرها وأجر من عمل بها إلى يوم القيامة) هەر کەسی سوننەتیک چاک دابن ئەو پاداشتەکی هەم بۆخۆیەتی وە هەمیش بو ئەو کەسەشە که کاری پی ئەکات هەتا رۆژی دواپی، ئیمانی له گەورەترین چاکەکانەو مەزنتزینی سوننەتەکانە، وە هیچ ولات و مزگوتیک نیه که زیکرو ناوی خوی تیدا ئەکری ئیللا لەو پاداشتە پشکیان هەیه.

و ئەوێشی که نەقل کراو لەو ناکۆکیە نیوانیان و راجیایان تاپیدا لەو نەقلانە هەیه باتل و درۆیهو لاکردنەو و ئاوردانەو نیه بە لایدا، وە ئەوێشی صحیح بی ئەو لەسەر چاکترین تەئویلاتەکان تەئویلی ئەکەین، وە چاکترین دەرچەشی بو داوا ئەکەین، لەبەر ئەوێ مەدح و ستایشی خوا بۆیان پیشکەوتوو، ئەوێ نەقل کراو تەئویل هەلنەگری، وە گومانکراویش زانراو پوچ ناکاتەو.

و بڕواشمان هەیه بە راست و دروستی ئیمامەتی حەزرتی ئەبو بەکری صدیق و حەزرتی عومەری فاروق و حەزرتی عوسمان و حەزرتی علی رەزای خوا لە گشتیان بی، هیچ یه کیك لهوانه هەلنەساو بە بو پۆستی

خه لیلیفایه تی مه گهر ئیللا به حهق و پروویه کی شه رعیه وه نه بی که هیچ سته م و زولم و ناخووشی و لادان و خوژگه و تووره بوونیکی تیدا نه بووه.

پرسیاریش له ئیمام مالیک کرا رهزای خوای لی بی دهرباره ی گه وره ترین کهس له دوای پیغه مبهری خواوه صلی الله علیه وسلم نه ویش فهرمووی: (ئه بو به کرو عومه ر، ئایه له وه گومان هه یه؟)، جا له سه ر ئه مه فه توای پی شه واکانی نه هلی فه توای گه وره کانی هاوه لانی فهرمووده ی له سه رینه نه وانهی که ناو نراون به سوننه ت (یا خود سوننه).

وه برواشمان وایه نه وه نه جهل و وادانه ی که خوای گه وره به کاته کانیا ن ئه یانزانی نه وه نه پیش نه که وی وه نه دوا نه که وی له وه ی که نه یزانی، بو یه نه جهلی هیچ که سیک نابری ن له کاته که ی خو ی نه وه ی که خوای گه وره نه یزانی به کاتی روودانی تیایدا.

وه پی شمان وایه فهرمان به چاکه و ریگری کردنیش له خراپه واجبه له سه ر نه وه که سه ی که توانای هه یه له سه ری، وه نه یشیزانی که چاکه و خراپه ش چیه، وه له خویشی نه نه ترسا که زیانیکی زوری پی بگات و سه خت بی له سه ری.

خوای گه وره ش خو ی یارمه تیده ره بو پارێزگاری کردن، وه هیچ خودایه کی تریش نیه جگه له وه نه بی.

وصلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه وسلم.

بیروباوہری تہہلی سوننہ و جماعہ

بہ پینوسی

حافیزی فخر الدینی ٹیبن و عہ ساکیری تہ شعہری

(رہمہ تی خوی نی بی)

وہرگیپانی : باوکی غہ زالی

ئىبن عەساكىرى دىمەشقى شافىئى ئەشعەرى

ئىمام و حافىزى گەورەو موحەددىسى شام ئەبو قاسم عەلى كورپى
حەسەنى كورپى ھبە اللە كورپى عەساكىرى دىمەشقىيە، لە سالى ۴۹۹ كۆچى
لە دىمەشق لە داىكبوو، باوكى بەرپىزىيان كەسىكى خواناس و بەوهرع و تەقوا
بوو، زۆر زانست و مەجلىسەكانى زانايان و ھاوولايەتى ئەوانى خۆش
ئەويست، وە داىكىشى ھەروا لە خانەوادەيەكى زانست و قەدر گران و چاك
بوو، باوكى داىكى كە ئەبو لىفەزل يەحياى كورپى عەلىيە قازى بوو، وە بە
ھەمان شىپو خالى حافىزى ئىبن و عەساكىر كە ئەبو لمەعالى محمدى كورپى
يەحيايە قازى بوو.

ئەم داىك و باوكە بەرپىزە ئەو رۆلە گەورەيان بوو كە ئىبن و عەساكىرەو
گەورەترىنى موحەددىسى شامى لى دەرچوو.

مامۇستاكانى

خۆى ھەر لە ئەساسدا لە مالىكى پر زانست گەورە بوو، گوئىيىستى
فەرمودە بوو لە باوكى و براكەى كاتى كە تەمەنى شەش سالان بوو، وە
بوو تە قوتابى لە لاي گەلىك زۆر لە مەشاىخەكانى دىمەشق و زانكانى ئەوى،
لەوانە:

- أبى الفرج غيث بن علي الصوري

- عبد الكريم بن حمزة السليم

- عبد الغني بن سعدي

- أبي القاسم النبیه

- أبي محمد بن الأکفاني

- أبي محمد بن الأکفاني

گهشته کانی بۆ وهرگرتنی فهرمووده

له سالی ۵۲۰ کۆچی دهستی به گهشته کانی کردو چووه به غدا بۆ
وهرگرتنی فهرمووده، پاشان چووه مه ککه بۆ به جی هینانی فهریزه ی حج،
دوای پینچ سالان له گهشته زانستیه که ی له سالی ۵۲۵ کۆچی گه پرایه وه
دیمه شق، ئینجا له سالی ۵۲۹ کۆچی دووباره دهستی به گهشت کردن
کرده وه بۆ وهرگرتنی فهرمووده، ئەم جارەیان چووه ولاتی فارس و خۆراسان
و ئەصبه هان و ههمه دان و ئەبیره ردو به یههق و ره ی و نه یسابوورو سه رخهس
و توس و مهروو، وه له سالی ۵۳۳ کۆچی گه پرایه وه دیمه شق، له ماوه ی
ئه وهنده ساله ی گهشته کانیدا چاوی به سه دان زاناو موحه ددیس که وتوووه و
زانست و فهرمووده ی لی وهرگرتوووه، ئینجا له کۆتایی بووته ته ئه و پیاوه
مهزنه، که ناوبانگیه که ی ههموو دونیای گرتبۆوه، وه ههر له دیمه شقیش له
سالی ۵۷۱ کۆچی وه فاتی کردوووه ره ههتی خوی گه وره ی لی بی.

كتيبه كاني

- تاريخ دمشق لابن عساكر
- الأربعون البلدانية لابن عساكر
- الأربعون في الحث على الجهاد
- كشف المغطا في فضل الموطا
- تبين كذب المفترى فيما نسب إلى الأشعري
- تعزية المسلم
- الأربعون حديثا من المساواة
- تبين الامتنان بالأمر بالاختتان لابن عساكر
- مدح التواضع لابن عساكر
- معجم ابن عساكر
- فضل رجب لابن عساكر
- التوبة لابن عساكر
- ذم ذي الوجهين واللسانين لابن عساكر
- فضل شهر رمضان لابن عساكر

- فضل يوم عرفة لابن عساكر
- ذم من لا يعمل بعلمه لابن عساكر
- ذم الملاهي لابن عساكر
- فضيلة ذكر الله لابن عساكر
- فضل أم المؤمنين عائشة لابن عساكر
- الأربعون الأبدال العوالي لابن عساكر
- حديث أهل حردان لابن عساكر
- ذم قرناء السوء لابن عساكر
- أخبار لحفظ القرآن لابن عساكر
- الحادي والخمسون من أمالي ابن عساكر^٧

---

^٧ بروانه: ابن خلكان: وفيات الأعيان - تحقيق إحسان عباس - دار صادر بيروت - ١٩٧٢م.
الذهبي: سير أعلام النبلاء - مؤسسة الرسالة - بيروت - (١٤١٢ هـ = ١٩٩٢م). عبد
الوهاب السبكي: طبقات الشافعية الكبرى - تحقيق محمود محمد الطناحي وعبد الفتاح محمد
الخلو - دار هجر - القاهرة - (١٤١٣ هـ = ١٩٩٢م). شاعر مصطفى: التاريخ العربي
والمؤرخون - دار العلم للملايين - بيروت - ١٩٨٣م. ابن عساكر: تاريخ مدينة دمشق (تراجم
النساء) تحقيق سكينه الشهابي - دمشق - ١٩٨٢م. بيتناسه كهيم له (ويكيبيديا الموسعة
الحرة) وهرگرتووه. باوكى غهزالى

نوسینه وهی

بیرو باوه پری

نُهلی سووننه له لایهن ئیبن و عه سا کیره وه

بسم الله الرحمن الرحيم

خوای گهوره ئیمه و تو رینمووی بکات بزانه، پئویسته لهسه رهه موو کهسیکی داواکراو کهوا بزانی خوای گهوره تاک و ته نهاییه له مولکایه تیه کهی، ئەم جیهانهی دروستکردوو به تیکرای بهرزه کان و نزمه کان و عەرپش و کورسیه وه، وه ئاسمانه کان و زهوی و ئەوانهیش که له نیوانیاندایه، هه موو بوونه وهران بههوی توانستیه وه له ژیر دهسه لاتی ئەودانه، زه پرهک ناجولیتیه وه بی ویستی ئەو، هیچ مشورخوړیکی له گهل نیه له دروستکردن، وه شه ریکیشی نیه له مولکایه تیدا، زاتیکی زیندوو راگیر که ره، وه نهوزو خه و نایگری، زانای په نهان و ئاشکرایه، هیچ شتیکی لی ون نابی نه له زهوی نه له ئاسمان، هه رچیش له وشکانی و ده ریادایه ئەو ئەیزانی، هیچ گهلا داریکیش بی ئاگاداری ئەو ناوه ریت، هه ردانه یه که له ناو تاریکیی زه ویدا بی و هه رچی تهرو وشکیشه گشتی ئەوانه له ناو کتییکی ئاشکرا دایه وه کوو (لوح المحفوظ)، دهوری هه موو شتیکی داوه به زانسته کهی، هه موو شتیکیشی به وردی سه رژمیژ کردوو، بکه ری ئەویه که ئەیهوی، تواناداره لهسه ره ئەوهی که ئەیهوی؟ مولکایه تی هه ر بو ئەوه، وه بی نیازیشه، وه عیززه ت و مانه وه هه ر بو ئەوه، حوکم و قه زاوه ت هه ر بو ئەوه، وه ناوانیکی جوان و چاکی هه ن. ره تکرده وه نیه بو بریار دراوه کانی، وه ریگریش نیه له وهی که داویه تی، له مولکیدایه چی بووی ئەوه ئەکات، وه حوکمیش به وه ئەکات که ئەیهوی له نیو دروستکراوانی.

تکای پاداشت ناکات و له سزاش ناترسی، هیچ حه قیك به سه ریوه نیه تا ناچاری بکات، وه حوکمیشی به سه ریوه نیه تا حوکمی به سه ردا بدات، هه موو نیعمه تیك له وه وه چاکه یه که، وه هه موو نیقمه تیكیش له وه وه دادپه روه ریبه، پرسپاری لی ناکری له وه ی که ئه یکات به لکوو ئه وان پرسپاریان لی ئه کری، مه وجوده پیش بوونه وه ران، پیش و دوایی نیه، وه سه روو و ژیری نیه، وه راست و چه پی نیه، وه به رده م و پاشه وه ی نیه، نه هه مووه، نه هه ندیکه (واته: له کومه له شتیك پیکهاتی بووبیته هه مووی یاخود به شیکیش بی له وه هه مووه).

ناگوتری: که ی بووه، وه له کری بووه، وه چونه، هه ر هه بووه به بی جیگا، گهردوونی دروستکردو ته دبیری زه مانیشی کرد، وه تایبه ت ناکری به جیگا، هیچ کاروباریك سه رقالی ناکات له کاروباریکی تر، وه هم پی ناگات، عه قل له خوی نایگری، تایبه تیش ناکری به زیهن، وینه ش ناکری له نه فسدا، ته سه وریشی ناکری له وه همدا، چونه تیش ناکری له عه قلدا، وه هم و ئه فکاره کان به و ناگه ن (لَیْسَ کَمِثْلِهِ شَیْءٌ وَهُوَ السَّمِیْعُ الْبَصِیْرُ)، هیچ شتیك وه کوو خودا نیه، له گه ل ئه وه ش بیسه رو بینره).

وصلی الله وسلم علی سیدنا محمد و آله و صحبه أجمعین.

